

BÖLÜM 14

DIYABETİN PSİKOSOSYAL BOYUTU

Emel ŞAHİN¹

Giriş

Diabetes mellitus (DM) hastalığında çeşitli psikososyal sorunlar görülebilmektedir (1). DM gibi diğer kronik hastalıklar, bireylerin tüm yaşamını etkileyen, ciddi fiziksel ve klinik komplikasyonlarıyla birlikte psikolojik ya da sosyal uyum sorunlarına yol açabilen, yaşam boyu çeşitli sorunlarla baş etmeyi gerektiren ve birey merkezli izlem ve uzun süreli bakım gerektiren multifaktöriyel bir hastalıktır (2-5). DM, yaşam tarzı yönetiminde diyabetli bireyin aktif olmasını gerektirir (6). Bu nedenle, kronik hastalıkların yönetimi, bedensel problemlerin yönetimiyle birlikte psikososyal sorunların yönetimini de içermektedir (7).

Diyabette Psikososyal Uyum Süreci

DM yaşamın her yönünü etkilediği için hastalıkla beraber yaşamda meydana gelen değişikliklere uyum sağlanması gerekmektedir. Başka bir deyişle, hastalık bireyin dengesini bozduğu için bireyin hastalığa yeni bir uyum sağlaması gerekir. Bu durum kişinin gelecek planlarını, günlük yaşamını ne kadar olumsuz yönde etkilerse, kişiye o kadar ağır sorunlara neden olur. Bu sorunlar, kişinin hastalığa uyum çabalarından ruhsal bozukluklara kadar değişebilmektedir. Bireyler, değişen nitelikte ve geçen sürede yeni duruma uyum sağlamak ve yeni bir yaşam tarzı, yaşam planı oluşturmaktadırlar (8,9).

¹ Öğr. Gör. Dr., Ordu Üniversitesi, İkizce Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, emelakturk52@gmail.com

Sonuç

DM bireyleri bedensel olduğu kadar bilişsel, emosyonel, sosyal, ekonomik, spiritüel, kültürel boyutlarda da etkileyebilen bir hastalıktır. Bu boyutların birbirleriyle de karşılıklı karmaşık etkileşimleri olabilmektedir. Bu hususlar göz önünde bulundurulmadan diyabet tedavi ve bakımı eksik kalmakta diyabetli bireylerde ve ailelerinde birtakım sorunlar görülebilmektedir. Diyabet tedavi ve bakımında aile faktörünün önemi yadsınamaz bir gerçektir. Hemşirelerin bütüncül bakım anlayışıyla sistematik, kanıta dayalı uygulamaları kapsayacak şekilde hizmet vermeleri ve bu konuda kendilerini geliştirmeleri önemli görünmektedir. Psikososyal bakım önemli bir hemşirelik becerisidir.

KAYNAKLAR

1. Aydemir T, Çetin Ş. Kronik hastalıklar ve psikososyal bakım. *Journal of Anatolian Medical Research*.2019;4(3): 109-115.
2. Abubakari, A. R., Cousins, R., Thomas, C., et al. Sociodemographic and clinical predictors of self-management among people with poorly controlled type 1 and type 2 diabetes: the role of illness perceptions and self-efficacy. *Journal of Diabetes Research*. 2016;1-12.doi: 10.1155/2016/6708164
3. İnel Manav A, Atik D, Çapar A. Diyabeti olan yetişkinlerin koşulsuz kendini kabul ve kronik hastalığa uyumlarının değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2021;4(2): 153-162. doi: 10.38108/ouhcd.889699
4. Kosti, M., & Kanakari, M. Education and diabetes mellitus. *Health Science Journal*. 2012;6(4).
5. Sayın S, Sayın S, Bursalı B., et al. Tip 2 diyabet hastalarında anksiyete ve depresyon riski ve ilişkili faktörler. *Cukurova Medical Journal*. 2019;44(2): 479-485.
6. Young EE, Unachukwu CN. Psychosocial aspects of diabetes mellitus. *African Journal of Diabetes Medicine*. 2012; 20(1): 5-7.
7. Özdemir Ü, Taşçı S. Kronik hastalıklarda psikososyal sorunlar ve bakım. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2013;1(1): 57-72.
8. Mete HE. Kronik hastalık ve depresyon. *Klinik Psikiyatri*. 2008;11(3): 3-18.
9. Takcı MA, Yıldırım G. Diyabet hastalarına sağlık inanç modeli doğrultusunda verilen eğitimin sağlık inancına, öz etkililik algısına ve karar verme düzeyine etkisi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*. 2021; 11(1): 73-82.doi: 10.31020/mutfd.752988
10. Hart PL, Grindel, CG. Illness representations, emotional distress, coping strategies, and coping efficacy as predictors of patient outcomes in type 2 diabetes. *Journal of Nursing and Healthcare of Chronic Illness*. 2010;2(3): 225-240. doi: 10.1111/j.1752-9824.2010.01062.x
11. Eyi S, Menekli T. Neuman sistemler modelinin diyabetli bireyin hemşirelik bakımında kullanımı. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;9(1): 70-78.

12. Zulian LR, Santos MAD., Veras VS., et al. Quality of life in patients with diabetes using the Diabetes 39 (D-39) instrument. *Revista Gaúcha de Enfermagem*. 2013;34(3): 138-146.
13. Wisting L, Bang L, Natvig H, et al. Metabolic control and illness perceptions in adolescents with type 1 diabetes. *Journal of Diabetes Research*. 2016;2016. doi: 10.1155/2016/3486094
14. Kaymaz TT, Akdemir N. Diyabetli bireylerde hastalığa psikososyal uyum. *Journal of Psychiatric Nursing*. 2016;7(2): 61-67. doi: 10.5505/phd.2016.50251
15. Siddiqui MA., Khan MF, Carline TE. Gender differences in living with diabetes mellitus. *Materia Socio-Medica*. 2013;25(2): 140-142. doi: 10.5455/msm.2013.25.140-142
16. Çapoğlu İ, Yıldırım A, Hacıhasanoğlu Aşlar R, et al. Mental problems accompanying diabetes and management of diabetes. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2019;13(1): 67-74. doi: 10.21763/tjfm.415456
17. Çelik S, Kelleci MK, Avcı D, et al. Tip 1 diyabetli genç yetişkinlerin hastalığa psikososyal uyumları ve stresle başa çıkma tarzları. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2015;23(2): 105-115.
18. Karakurt P, Aşlar RH, Yıldırım A. Diyabetli hastaların öz-bakım gücü ve algıladıkları sosyal desteğin değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2013; 14(1): 1-9
19. Kavak F, Aktürk Ü. Diyabet hastalarında hastalık algısının anksiyete ve depresyon belirtileri üzerine etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;(4): 740-747.
20. Yanmış S. Diyabeti olan bireylerde hastalığa psikososyal uyumda hemşirenin rolü. *ISAS*. 2018; 3: 1529-1531.
21. Joensen LE, Tapager I, Willaing I JDM. Diabetes distress in type 1 diabetes—a new measurement fit for purpose. *Diabetic Medicine*. 2013;30(9): 1132-1139. doi: 10.1111/dme.12241
22. Xu T, Clark AJ, Pentti J, et al. Characteristics of workplace psychosocial resources and risk of diabetes: a prospective cohort study. *Diabetes Care*. 2022; 45(1): 59-66. doi: 10.2337/dc20-2943
23. Schiøtz ML, Bøgelund M, Almdal T, et al. Social support and self-management behaviour among patients with type 2 diabetes. *Diabetic Medicine*. 2012;29(5): 654-661. doi:10.1111/j.1464-5491.2011.03485.x
24. Guo J, Whittemore R, Grey M, et al. Diabetes self-management, depressive symptoms, quality of life and metabolic control in youth with type 1 diabetes in China. *Journal of Clinical Nursing*. 2013;22(1-2): 69-79. doi: 10.1111/j.1365-2702.2012.04299.x
25. Choi YJ, Lee MS, An SY, et al. The relationship between diabetes mellitus and health-related quality of life in Korean adults: the fourth Korea National Health and nutrition examination survey (2007-2009). *Diabetes & Metabolism Journal*. 2011; 35(6): 587-594. doi: 10.4093/dmj.2011.35.6.587
26. Mohan V, Shah SN, Joshi SR, et al. Current status of management, control, complications and psychosocial aspects of patients with diabetes in India: results from the DiabCare India 2011 Study. *Indian journal of Endocrinology and Metabolism*. 2014;18(3): 370. doi: 10.4103/2F2230-8210.129715
27. Pintaudi B, Lucisano G, Gentil, S, et al. Correlates of diabetes-related distress in type 2 diabetes: findings from the benchmarking network for clinical and humanistic outcomes in diabetes (BENCH-D) study. *Journal of Psychosomatic Research*. 2015; 79(5): 348-354. doi: 10.1016/j.jpsychores.2015.08.010
28. Yin J, Yeung R, Luk A, et al. Gender, diabetes education, and psychosocial factors are associated with persistent poor glycemic control in patients with type 2 diabetes in the Joint Asia Diabetes Evaluation (JADE) program. *Journal of Diabetes*. 2016; 8(1): 109-119. doi: 10.1111/1753-0407.12262

29. Stuckey HL, Mullan-Jensen CB, Reach G, et al. Personal accounts of the negative and adaptive psychosocial experiences of people with diabetes in the second Diabetes Attitudes, Wishes and Needs (DAWN2) study. *Diabetes Care*. 2014;37(9): 2466-2474. doi: 10.2337/dc13-2536
30. Asuzu CC, Walker RJ, Williams JS, et al. Pathways for the relationship between diabetes distress, depression, fatalism and glycemic control in adults with type 2 diabetes. *Journal of Diabetes and its Complications*. 2017;31(1): 169-174. doi: 10.1016/j.jdiacomp.2016.09.013
31. Gregory JW, Robling MR, Bennert K, et al. Development and evaluation by a cluster randomised trial of a psychosocial intervention in children and teenagers experiencing diabetes: the DEPICTED study. *Health Technology Assessment*. 2011; 15(29): 1-202. doi: 10.3310/hta15290
32. Rane K, Wajngot A, Wändell PE, et al. Psychosocial problems in patients with newly diagnosed diabetes: number and characteristics. *Diabetes Research and Clinical Practice*. 2011; 93(3): 371-378. doi: 10.1016/j.diabres.2011.05.009
33. Bajaj S., Jawad, F, Islam, N., et al. South Asian women with diabetes: psychosocial challenges and management: consensus statement. *Indian Journal of Endocrinology and Metabolism*. 2013;17(4): 548. doi: 10.4103%2F2230-8210.113720
34. Trief PM, Sandberg JG, Dimmock JA, et al. Personal and relationship challenges of adults with type 1 diabetes: a qualitative focus group study. *Diabetes Care*. 2013; 36(9): 2483-2488. doi: 10.2337/dc12-1718
35. Harvey JN. Psychosocial interventions for the diabetic patient. Diabetes, metabolic syndrome and obesity: *Targets and Therapy*. 2015; 8: 29. doi: 10.2147%2FDMSO.S44352
36. Kovacs Burns K, Nicolucci A, Holt RI, et al. Diabetes Attitudes, Wishes and needs second study (DAWN2™): Cross-national benchmarking indicators for family members living with people with diabetes. *Diabetic Medicine*. 2013;30(7): 778-788. doi: 10.1111/dme.12239
37. Pelicand J, Fournier C, Le Rhun, A, et al. Self-care support in paediatric patients with type 1 diabetes: bridging the gap between patient education and health promotion? A review. *Health Expectations*. 2015;18(3): 303-311. doi: 10.1111/hex.12041
38. Kocaman N. Genel hastane uygulamasında psikososyal bakım ve konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2005; 9(1): 49-54.
39. Graue M, Haugstvedt A, Wentzel-Larsen T, et al. Diabetes-related emotional distress in adults: reliability and validity of the Norwegian versions of the Problem areas in diabetes scale (PAID) and the diabetes distress scale (DDS). *International Journal of Nursing Studies*. 2012;49(2): 174-182. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2011.08.007
40. Moore SM, Hackworth NJ, Hamilton VE, et al. Adolescents with type 1 diabetes: parental perceptions of child health and family functioning and their relationship to adolescent metabolic control. *Health and Quality of Life Outcomes*. 2013;11(1): 1-8.
41. Rasmussen NH, Smith SA, Maxson JA, et al. Association of HbA1c with emotion regulation, intolerance of uncertainty, and purpose in life in type 2 diabetes mellitus. *Primary Care Diabetes*. 2013;7(3): 213-221. doi: 10.1016/j.pcd.2013.04.006
42. Rassart J, Luyckx K, Berg CA, et al. Psychosocial functioning and glycemic control in emerging adults with Type 1 diabetes: A 5-year follow-up study. *Health Psychology*. 2015;34(11): 1058.